

Asia: VN/1070/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen edellytyksiin (1 §):

Sananmuodon muuttaminen "vastakkaisesta" "toiseen" sukupuoleen on hyvin perusteltu ajatellen mahdollisia tulevia muutoksia. Samoista syistä on hyvä, että ilmoitukselle omasta sukupuolesta ei aseteta normatiivista kaksijakoisuutta. Intersukupuolisten oikeudet on myös turvattava tämän säädösten ohella.

Sukupuolen juridisen vahvistamisen muotona hakemus on hämmentävä: Mikä on hakemuksen käsittelijän asiantuntemus arvioida hakijan sukupuoli-identiteettiä? Menettely on myös hallitusohjelmassa mainitun määritelmän "itsemääräämisoikeutta kunnioittava laki" vastainen.

Ehdotuksen sisältämä täysi-ikäisyysvaatimus on erittäin ongelmallinen. Useat kansainväliset sopimuselimet ovat antaneet suosituksia, joiden mukaan Suomen tulisi pidättäytyä turhista ikärajoista. Niihin viitataan useissa kohdissa myös nyt lausuttavassa dokumentissa, ja siinä esitetään mahdollisuus 15 vuoden ikärajaan. Mitään vakuuttavaa perustetta korkeammalle ikärajalle ei ole esitetty. Nämä suositukset eivät toki ole juridisesti velvoittavia, mutta ne voidaan ymmärtää ns. painavina suosituksina. Ikärajan asettaminen 18 vuoteen sukupuolen juridisessa vahvistamisessa on vastoin yleistä näkemystä siitä, että myös alaikäisen itsemääräämisoikeus tulisi sukupuolen vahvistamisprosessissa turvata. Tämä käsitys on tullut selväksi useiden YK-tahojen suosittaessa sukupuolen juridisen vahvistamisen mahdollisuutta myös alaikäiselle.

2. Kommenttinne liittyen hakemukseen ja sen käsittelyyn (2 §). Kommentteja pyydetään esimerkiksi siihen, onko sukupuolen vahvistamisen hakemusmenettely esitetyssä muodossaan toimiva ja tarkoituksenmukainen.

2§:ssä annetaan varsin löysät kriteerit niin, että ei vaikuta todennäköiseltä, että lain tarkoituksen mukaisin perustein tehty anomus jäisi hyväksymättä. Toinen asia on, voidaanko tällaista perustelua

edellyttää ylipäättään sukupuoli-identiteettien suhteen vailla asiantuntijakoulutusta olevien viranomaisen arvioitavaksi.

Käsittelyajasta faktisesti muodostuva 30 vuorokauden harkinta-aika ei ole pisin mahdollinen. Se ei kuitenkaan tue kansainvälisiä suosituksia itsemääräämisoikeudesta. Näin muutoksen pitäisi perustua ilmoitusvelvollisuuteen.

Viranomaisen informointivelvoite vaikuttaa hyvältä asialta, kunhan sille taataan riittävät resurssit esim. neuvontaan osallistuvien viranomaisten koulutukseen.

Parisuhdemuodon muutos niin, että parisuhde jatkuu aiemmassa muodossaan ja sen voi halutessa muuttaa, vaikuttaa perustellulta.

3. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin (3 §). Lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota sellaiseen lainsäädäntöön, jossa sukupuolelle annetaan merkitystä ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnustettu. Lisäksi huomiota pyydetään kiinnittämään säännöksen aiheuttamiin muutostarpeisiin lausunnonantajan toiminnassa/hallinnonalalla.

Ehdotetun lain on esimerkiksi arvioitu mahdollisesti edellyttävän muutoksia vankeus- ja tutkintavankeuslakien säännöksiin vankien sijoittamisesta sekä henkilöntarkastuksista ja päihitteettömyyden valvonnasta. Vastaavia säännöksiä on myös laissa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Lain on myös arvioitu edellyttävän muutoksia eräisiin rikoslain säännöksiin.

Ehdotetun lain on esimerkiksi arvioitu mahdollisesti edellyttävän muutoksia vankeus- ja tutkintavankeuslakien säännöksiin vankien sijoittamisesta sekä henkilöntarkastuksista ja päihitteettömyyden valvonnasta. Vastaavia säännöksiä on myös laissa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Lain on myös arvioitu edellyttävän muutoksia eräisiin rikoslain säännöksiin.

Juridisen sukupuolen vaikutukset on muotoiltu perustellusti asevelvollisuuden, tasa-arvokiintiöiden suhteen. Terveystieteiden liittyvien lisääntymisbiologisten näkökulmien kohdalla käsitteen mies ja nainen pitäisi voida korvata muilla käsitteillä niin translaissa kuin terveydenhoitoon liittyvissä laeissa. Tähän liittyvä muu säädöstö on harmonisoitava vastaavasti niin, että se kohdentuu oikein. Henkilöntarkastuksen, säilönnön ja vankeuden suhteen on kunnioitettava henkilön sukupuoli-identiteettiä riippumatta siitä, mikä on hänen senhetkinen juridinen sukupuoli.

4. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin ja vanhemmuuteen (4 §)

Isyyden määräytymisen rajaaminen niin, että se sallittaisiin transmiehille vain siinä tapauksessa, jossa juridinen muutos on tapahtunut ennen lapsen syntymää, on huonosti perusteltu. Lapsen kannalta isyys on todellista riippumatta siitä, onko muutos tapahtunut ennen vai jälkeen hänen syntymänsä.

5. Kommenttinne liittyen vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeen muuttamiseen (5 §). Erityistä huomiota pyydetään kiinnittämään sellaiseen lainsäädäntöön, jossa vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeeseen liitetään oikeusvaikutuksia (vanhemmalle itselleen tai tämän lapselle) ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnistettu. Lausunnoissa pyydetään myös kiinnittämään huomiota niihin muutostarpeisiin, joita vanhemmuutta kuvaavan nimikkeen muuttaminen edellyttää esimerkiksi lausunnonantajan tietojärjestelmissä.

Vanhemmuus voi olla moninainen ja lapsia voi syntyä hyvin eriaikaisesti ja eri perheyhteyteen. Tästä syystä olisi perusteltua, että henkilö voi olla ennen sukupuolen juridista vahvistamista syntyneelle lapselle lisääntymisbiologisia ominaisuuksiaan vastaava vanhempi ja vahvistamisen jälkeen syntyneelle, mahdollisesti kokonaan eri perheessä elävälle lapselle juridisen vahvistamisen mukaista sukupuolta vastaava vanhempi.

6. Kommenttinne liittyen ulkomaisen päätöksen tunnustamiseen (6 §):

-

7. Kommenttinne liittyen lain voimaantuloon ja sen soveltamisen porrastamiseen (8 §):

-

8. Kommenttinne liittyen esityksen pääasiallisiin vaikutuksiin, ml. selvitykseen joka on laadittu lapsivaikutusarvioinnin tueksi. Lausunnossa pyydetään kiinnittämään huomiota vaikutuksiin, joita lausunnonantaja arvioi esityksestä aiheutuvan toiminnalleen/hallinnonalallaan. Huomiota pyydetään kiinnittämään myös tietojärjestelmiin kohdistuviin muutostarpeisiin sekä muihin tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin kannalta olennaisiin asioihin.

-

9. Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

-

Saloheimo Tuomo
Dreamwear Club ry

Saloheimo Tuomo
Dreamwear Club ry